

Місячний Економічний Моніторинг України

- На зустрічі Групи високого рівня узгоджено концепцію створення Єдиного економічного простору.
- Два законопроекти щодо конституційної реформи направлено до Конституційного суду України.
- У першій половині 2003 року реальний ВВП зріс на 7,5% дпр.
- Парламент прийняв закон "Про телекомунікації", який має вирішити ряд важливих питань у регулюванні даного сектору.
- Адміністративний тиск з метою зменшення цін на хліб продовжується.
- Україна робить подальші кроки в напрямку до СОТ.
- Верховна Рада схвалила запровадження трирівневої пенсійної системи.
- У липні споживчі ціни зросли на 7,4% дпр.
- Президент підписав два закони, що стосуються іпотеки.

**№8 (34)
Серпень
2003**

**Населення: 48 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 30,5%
Сільськогосподарське
виробництво/ВВП: 13,5%
Інвестиції/ВВП: 20,3%
Експорт: Росія 22%, ЄС 17%
Імпорт: Росія 34%, ЄС 20 %**

Політика: В Москві відбулася зустріч Групи високого рівня з формування Єдиного Економічного Простору

25 липня в Москві відбулася шоста зустріч Групи високого рівня представників Росії, Білорусії, України та Казахстану з формування Єдиного економічного простору (ЄЕП). Делегації експертів та офіційних осіб на чолі з віце-прем'єр міністрами домовились про конфігурацію та зміст пакету документів, які у вересні будуть подані на розгляд президентів чотирьох країн. Досягнуто домовленість, що вимоги до вступу будуть однаковими для всіх учасників, але кожна країна може просуватися до ЄЕП із власною швидкістю. Перед подачею пакету на розгляд президентам документи мають бути ще раз обговорені та узгоджені на зустрічі, яка має відбутись в Києві на початку серпня. Незважаючи на помітний прогрес у підготовці документів, значні економічні та інституціональні відмінності між країнами можуть викликати тривалі дебати та переговори щодо подальших кроків у процесі створення цього об'єднання. Що стосується України, то приєднання до ЄЕП суперечить офіційно проголошеній концепції "європейського вибору", яка декларує бажання України стати членом Європейського Союзу.

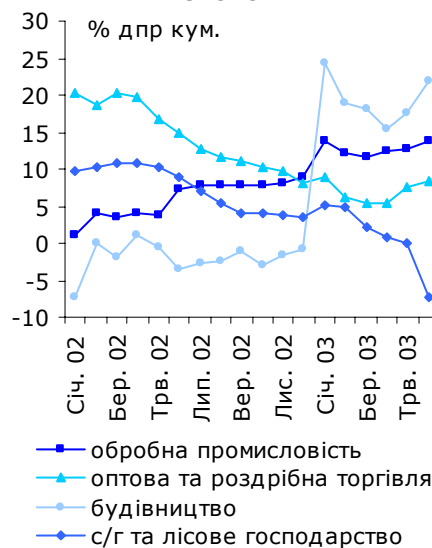
Обговорення конституційної реформи продовжуватиметься в Конституційному суді України. У липні на розгляд суду були направлені дві пропозиції – парламентська та президентська. Сама процедура направлення пропозицій до Конституційного суду викликала суперечки між народними депутатами. Як наслідок, робота Верховної Ради була паралізована декілька днів. Але незалежно від рішення Конституційного суду, конституційна реформа скоріш за все не має шансів бути втіленою у життя до президентських виборів.

Реальний сектор: Зростання реального ВВП продовжується

У першій половині 2003 року реальний ВВП зріс на 7,5% дпр. Як і раніше найвищі темпи зростання доданої вартості спостерігались у будівництві (21,8% дпр), промисловості (13,7% дпр) і транспорті (9,2% дпр). Як очікувалось, темп росту доданої вартості у сільському господарстві став від'ємним на рівні -7,2% дпр. Якщо така тенденція розвитку сільського господарства продовжиться, зростання ВВП протягом другої половини року може уповільнитись.

У липні Держкомстат переглянув показник зростання ВВП у першому кварталі 2003 року з 7,0% дпр до 7,9% дпр. Головні зміни стосувались зростання доданої вартості в транспорті,

Зростання доданої вартості у деяких секторах економіки

Джерело: Держкомстат

Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 228-6342
Факс (+38044) 228-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
<http://www.ier.kiev.ua>

торгівлі та сільському господарстві. Щодо розподілу реального ВВП по видатках, стимулами економічного зростання були як кінцеве споживання, так і інвестиційний попит. Так, споживання домогосподарств збільшилось на 11,4% дпр, а валове нагромадження основного капіталу зросло на 15% дпр, що відповідає динаміці у машинобудуванні та будівництві.

Галузеві тенденції: Прийнято новий закон про телекомунікації

Інфраструктура. Верховна Рада прийняла закон "Про телекомунікації", що замінює старий закон "Про зв'язок" і скасовує нещодавно введені поправки про безкоштовні вхідні дзвінки. Новий закон передбачає створення незалежної організації - Національної комісії з питань регулювання зв'язку - яка буде відповідати за тарифну та ліцензійну політику у секторі. Таким чином, проблему створення незалежного від виконавчої влади регулятора ринку можна вважати вирішеною позитивно.

"Мобільні Телесистеми" (МТС), найбільша російська телекомунікаційна компанія, стала повним власником СП "Український мобільний зв'язок" (УМС), купивши 16,3% акцій у датської компанії "TDC Group". Раніше МТС оголошувала про повний викуп української компанії, включаючи зміну торгової марки. Це придбання робить МТС найбільшим оператором мобільного зв'язку в регіоні, і сприятиме посиленню конкуренції на українському ринку мобільного зв'язку.

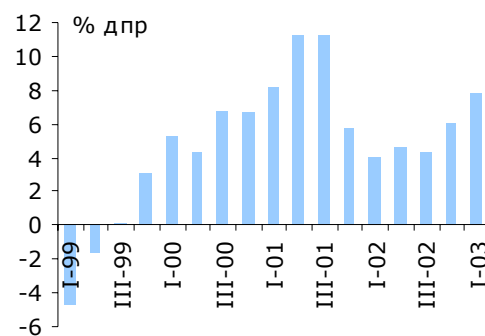
Сільське господарство. Після паніки на споживчому ринку та різкого підвищення цін на деякі продукти харчування у червні уряд значно збільшив адміністративний тиск на операторів ринку. Місцевим органам влади було наказано стабілізувати ситуацію на ринку у будь-який можливий спосіб. Деякі області заборонили вивезення зерна нового врожаю за межі регіону; ціна на хліб, борошно та зернові регулюється в усіх областях за допомогою встановлення максимальних роздрібних цін, а також обмеження торгової націнки та рівня прибутковості. Органи прокуратури, всі підрозділи Міністерства внутрішніх справ, Антимонопольний комітет, санітарні служби та інші державні установи приймають участь у регулюванні руху товарів і цін на продукти харчування, та у нагляді за діяльністю виробників і трейдерів. У пошуках цапа-відбувайла за кризу на ринку харчової продукції було звільнено губернаторів Чернівецької, Дніпропетровської та Полтавської областей. Однак такі дії уряду мали сумнівний успіх, оскільки вплинули на ціни незначно, але при цьому створили перепони для економічної діяльності виробників і трейдерів.

Вперше квоту на імпорт тростинного цукру-сирцю було розподілено на конкурентній основі шляхом проведення аукціону. Раніше застосовувалась практика безкоштовного розподілення квот на суб'єктивних засадах. 200 000 тон квоти було продано у липні, і продаж ще 360 000 тон заплановано на серпень. Торгівлю квотами можна розглядати як важливий крок у напрямку переходу до ринкових методів управління сільськогосподарською галуззю.

Зовнішній сектор: Україна робить подальші кроки на шляху до СОТ

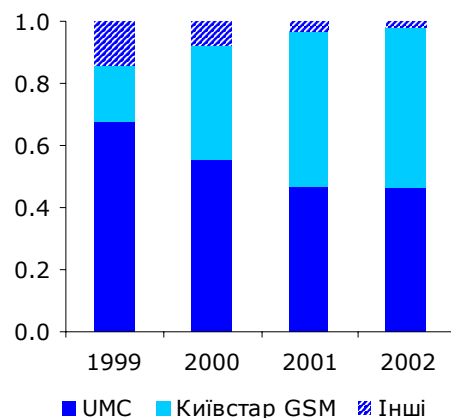
У липні Україна і Болгарія підписали угоду про доступ на ринки товарів та послуг у рамках вступу України до СОТ. Ця угода стала чотирнадцятою з тридцяти трьох двосторонніх угод, що мають бути підписані Україною. Нещодавно кількість країн, які бажають підписати з Україною окремі двосторонні угоди збільшилась, після того як Естонія, Таїланд, Ізраїль, Панама та Парагвай висловили намір провести переговори щодо торгових відносин з Україною. Україна офіційно повідомила про намір вступити до СОТ до кінця 2004 року. Для цього Україні необхідно

Зростання реального ВВП

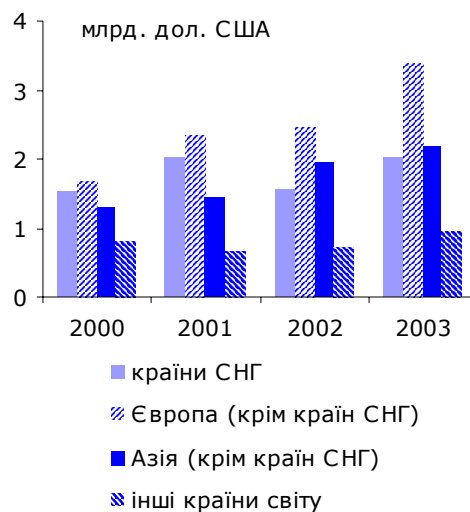
Джерело: Держкомстат

Розподіл ринку* між операторами мобільного зв'язку України

Джерело: інформація компаній
*за кількістю абонентів

Регіональний розподіл експорту товарів*

Джерело: Держкомстат

* дані за січень-травень відповідного року

буде закінчити всі двосторонні та багатосторонні переговори та підготувати Протокол про вступ.

За інформацією Держкомстату, у січні-травні експорт товарів зріс на 27% дпр, тоді як імпорт збільшився на 29%. Позитивне сальдо торгового балансу залишилось на рівні 455 млн. доларів США. Експорт до країн Європи збільшився на 37% дпр, до країн СНД на 29% і до країн Азії на 11%. Регіональний розподіл експортних потоків цього року значно відрізняється від ситуації минулого року, коли торгівля з країнами Азії розвивалась найшвидшими темпами. Разом з тим рівень диверсифікації українського експорту за країнами призначення залишається досить високим.

Фіскальна політика: Парламент схвалив впровадження трирівневої пенсійної системи

Верховна Рада схвалила два пенсійні закони, що запроваджують трирівневу пенсійну систему. Два загальнообов'язкові рівні визначено у законі "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування". Відповідно до цього закону, і роботодавці і працівники (включаючи осіб, які забезпечують себе роботою самостійно та фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності) мають сплачувати внески до солідарної системи. Максимальний рівень пенсій буде скасовано, а будь-який дефіцит коштів в рамках солідарної системи має фінансуватись з державного бюджету. Розмір пенсії залежатиме від страхового стажу, тобто від розмірів пенсійних внесків та загального строку їх сплати. Другий рівень - загальнообов'язкову накопичувальну систему - буде впроваджено після створення необхідних економічних передумов. Обов'язкові пенсійні внески, що сплачуються працівниками, будуть накопичуватись на індивідуальних рахунках, якими керуватиме Накопичувальний фонд. Крім того, закон зберігає існуючий вік виходу на пенсію, але надає можливість більш пізнього виходу з підвищенням її розміру. Третій рівень - добровільна недержавна система пенсійних заощаджень - регулюється законом "Про недержавне пенсійне забезпечення" і передбачає розвиток мережі недержавних пенсійних фондів. Прийняття цих законів є першим значним кроком у пенсійній реформі в Україні, спрямованим на покращення рівня життя пенсіонерів та забезпечення фінансової стабільності пенсійної системи.

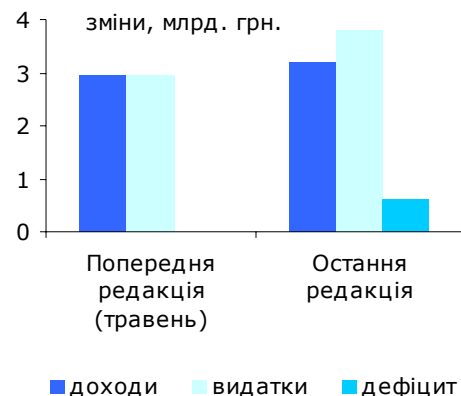
У липні Парламент схвалив зміни до закону "Про державний бюджет України на 2003 рік". На відміну від попередньої редакції, яка була прийнята у травні, розмір бюджетного дефіциту збільшено, оскільки повне фінансування підвищення видатків за рахунок доходів бюджету виявилось неможливим. Зокрема, видатки бюджету було підвищено на 1,6%, доходи на 0,5%, а дефіцит збільшено на 29% (до рівня 1,1% ВВП). Додаткові кошти будуть спрямовані на підтримку сільського господарства, переведення місцевих бюджетів на єдиний рахунок у Державному казначействі та на дотації, необхідні для вирівнювання фіскальної ситуації в Автономній Республіці Крим.

У січні-червні профіцит державного бюджету становив 1,05 млрд. грн. Доходи державного бюджету були виконані на 102% плану, в той час як рівень виконання видатків становив 92%.

Монетарна політика: Інфляційний тиск зберігається

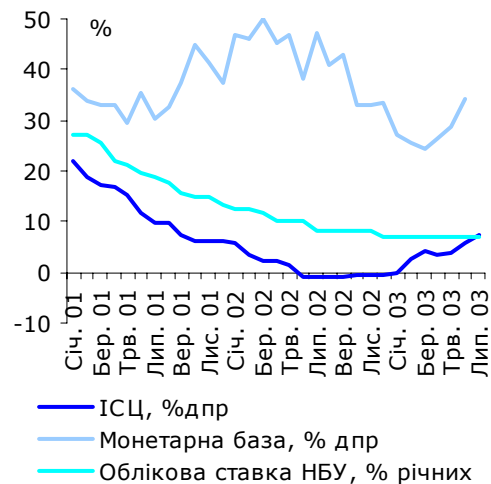
Нещодавня паніка на ринку продовольчих товарів викликає занепокоєння щодо впливу підвищення цін на продовольчі товари на динаміку інфляції та загальну макроекономічну ситуацію. У липні споживчі ціни підвищились на 7,4% дпр, в той час як монетарна база збільшилась на 29,3% дпр. Хоча зростання монетарної бази та грошової маси перевищує заплановані показники, малоімовірно, що інфляція була викликана монетарними факторами. Таким чином, проведення

Зміни до державного бюджету 2003

Джерело: Верховна Рада

Інфляція, монетарна база та облікова ставка

Джерело: Держкомстат, НБУ

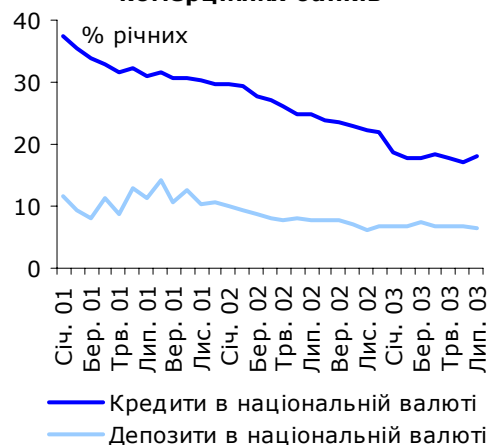
жорсткішої монетарної політики навряд чи буде ефективним для сповільнення зростання цін. Якщо інфляція продовжиться, Національний банк та комерційні банки можуть підвищити номінальні процентні ставки для того, щоб зберегти позитивне значення реальної ставки відсотку.

Фінансові ринки: Законодавча база для іпотечних операцій розширюється

Банківський сектор. Президент підписав два закони щодо іпотечних операцій. Один з законів стосується іпотечних сертифікатів, інший – фінансування будівельної діяльності. Обидва законодавчі акти торкаються важливих аспектів іпотечного кредитування, але мають серйозні недоліки, що викликали різносторонню критику. Поза всяким сумнівом, закони потребуватимуть додаткового коригування перед тим, як вони набудуть чинності у січні 2004 року.

У відповідь на ситуацію на зерновому ринку Національний банк запровадив власні заходи. По-перше, НБУ порекомендував комерційним банкам провести реструктуризацію заборгованості сільськогосподарських підприємств, подовживши термін виплат на один рік під процентну ставку 18% річних. З цих 18%, 16 відсоткових пунктів буде компенсовано державою, в той час як сільськогосподарські підприємства мають сплатити тільки 2%. По-друге, НБУ пообіцяв надати кредити рефінансування тим комерційним банкам, які будуть кредитувати імпортерів зерна. Хоча така державна підтримка сприятиме поліпшенню поточної ситуації у сільському господарстві, вжиті заходи створюватимуть додатковий тиск на державні фінанси та можуть призвести до викривлення стимулів у галузі.

Середні процентні ставки комерційних банків

Джерело: НБУ

Економічні Тенденції

		І кв 02	ІІ кв 02	ІІІ кв 02	ІV кв 02	І кв 03	Бер.	Квт.	Трв.	Чер.	Лип.
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	4,1	4,7	4,3	6,1	7,0	6,6	7,4	8,3	8,3	...
Зростання ВВП (реальне, кум.)	% дпр	4,1	4,4	4,3	4,8	7,0	7,0	7,1	7,3	7,5	...
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	3,1	5,8	6,0	7,0	10,7	10,7	11,4	11,7	12,4	...
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	11,1	9,2	3,0	1,9	1,3	1,3	0,6	0,2	-6,0	...
ІСЦ	% дпр	2,2	-1,1	-1,1	-0,6	4,3	4,3	3,6	3,9	5,9	7,4
ІВЦ	% дпр	-0,5	4,0	4,9	5,7	9,9	9,9	8,9	7,6	5,3	5,3
Експорт (дол. США, кум.)*	% дпр	1,5	2,4	6,9	10,7	24,6	27,9"	27,8"	27,1"
Імпорт (дол. США, кум.)*	% дпр	-2,1	0,9	4,7	4,9	22,8	28,0"	29,1"	29,2"
Торгівельний баланс товарами (кум.)	млрд. дол. США	0,14	0,20	0,37	0,98	0,32	0,41"	0,41"	0,46"
Поточний рахунок, на кінець періоду	млрд. дол. США	0,83	1,45	2,21	3,17	1,08	x	x	x	x	x
Поточний рахунок	% ВВП	10,6	8,3	7,5	7,62	11,9	x	x	x	x	x
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	3,11	3,41	4,02	4,42	4,60	4,60	4,87	5,30	6,17	6,52
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	49,9	38,0	42,9	33,6	24,4	24,4	26,3	28,6	34,2	29,3
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	27,7	25,0	20,1	19,5	17,9	17,9	18,3	17,9	17,2	18,2
Обмінний курс, середній	дол. США	5,32	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33	5,33
Обмінний курс, середній	євро	4,66	4,88	5,24	5,33	5,71	5,74	5,78	6,14	6,23	6,07

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки

* Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарами (джерело: Держкомстат)

квартальні дані містять експорт та імпорт товарів та послуг (джерело: НБУ)

* Зростання у доларовому виразі

** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (НБУ)

Основні Економічні Показники

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Номинальний ВВП	млрд. грн.	54,5	81,5	93,4	102,6	130,4	173,0	201,9	220,9
Номинальний ВВП	млрд. дол. США	37,0	44,6	50,2	41,9	31,6	31,8	37,4	41,4
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	-12,2	-10	-3	-1,9	-0,2	5,9	9,1	4,8
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	-12,0	-5,1	-0,3	-1,0	4,0	12,4	14,2	7,0
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	-3,6	-9,5	-1,9	-9,8	-6,9	9,8	9,9	1,9
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	376,4	80,2	15,9	10,6	22,7	28,2	12,0	0,8
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	181,7	39,7	10,1	20,0	19,2	25,8	6,1	-0,6
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	488,9	52,1	7,7	13,2	31,5	20,9	8,6	3,1
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	172,1	17,3	5,0	35,4	16,0	20,8	0,9	5,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	2,6	19,1	0,0	-13,4	-7,9	17,9	9,5	10,7
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	1,5	17,4	2,0	-14,0	-19,1	18,9	14,1	4,9
Поточний рахунок	млрд. дол. США	-1,2	-1,2	-1,3	-1,3	0,9 ^o	1,2 ^{oo}	1,4	3,1
Поточний рахунок	% ВВП	-3,1	-2,7	-2,7	-3,1	2,9	3,8	3,7	7,5
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,3	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,8	0,7
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,1	2,0	2,4	0,8	1,1	1,5	3,1	4,4
Бюджетний баланс***	% ВВП	-6,9	-5,1	-6,8	-2,7	-2,1	-0,7	-1,9	0,8
Загальний державний борг	% ВВП	40,9	25,0	30,3	49,4	61,4	44,5	37,4	34,4
Зовн. борг (загальний)	% ВВП	26,3	20,5	19,4	38,4	50,0	32,5	26,8	24,7
Грошова база, на кінець періоду	% дпр.	132,3	38,0	44,6	21,9	39,3	39,9	37,4	33,6
Обмінний курс, середній	дол. США	1,5	1,8	1,9	2,4	4,1	5,4	5,4	5,3
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	1,8	1,9	1,9	3,4	5,1	5,4	5,3	5,3
Обмінний курс, середній	євро	1,9	2,3	2,1	2,8	4,4	5,0	4,8	5,0
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	2,3	2,4	2,1	4,0	5,2	5,1	4,7	5,5

ДЖЕРЕЛО: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, IFS, власні розрахунки

*** Бюджетний баланс розрахований за новою методологією, що застосовується з 2002 року.

"Мінус" означає дефіцит бюджету

^o Вартість товарів, переданих у власність Росії згідно з міжурядовою угодою про розподіл Чорноморського флоту, підписаною у травні 1997 року, на загальну суму 726 млн. дол. США не врахована.

^{oo} Вартість авіакомплексів, переданих у власність Росії як частина боргу за газ, згідно з міжурядовою угодою, підписаною у жовтні 1999 року, на загальну суму 274 млн. дол. США не врахована.

Скорочення

дпк до попереднього кварталу

дпр до попереднього року

дпм до попереднього місяця

кум. кумулятивно